

Czegledi Mihály¹

A felkelés elleni műveletek vezetésének sajátosságai²

DOI 10.17047/HADTUD.2017.27.1-2.33

A NATO tagjai, így Magyarország számára is a különböző válságreagáló műveletek jelentették a katonai képességek alkalmazásának fő irányvonalát. E műveletekből kiemelkedett az iraki és az afganisztáni hadszíntér, ahol felkelés elleni műveletek zajlottak. Az ilyen, szövetséges kötelékben folytatott műveletek a katonai erő egy speciális alkalmazási módját jelentik. Nem fedik le a katonai képességek teljes spektrumát, de a felgyűlt tapasztalatok választ adhatnak a változó kor változó hadviselésének kihívásaira. Elenyésző az esélye, hogy a közeljövőben hadseregcsoportok fognak találkozoharcot vívni. A kisalegységekkel folytatott, precíziós légi-csapásokkal és valós idejű felderítési adatokkal támogatott összecsapások esélye azonban emelkedő tendenciát mutat. A tanulmány a felkelés elleni műveletek vezetésre gyakorolt hatásainak bemutatásával kíván hozzájárulni a jövő haditevékenységeinek sikeres megővéséhez.

A Magyar Honvédség mindennapi feladatteljesítése országunk déli határán részben eltereli a figyelmet a közelmúlt hadművelleti tapasztalatainak feldolgozásáról. Az elmúlt másfél-két évtized nemzetközi összefogáson alapuló műveletei, valamint a közelmúlt ukrainai történései azonban a tapasztalatok feldolgozására, illetve a már megtörtént, vagy éppen kibontakozóban levő események megismerésére inspirálnak. Utóbbi téma kapcsán a hiteles források még korlátozhatóan hozzáférhetőek, de a NATO – így a Magyar Honvédség – részvételével lezajlott és folyamatban levő felkelés elleni műveletek irodalma szerteágazó.

1 A szerző jelen tanulmányával a Magyar Hadtudományi Társaság 2016. évi pályázatán 1. helyezést ért el.

2 A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Ludovika Kutatócsoport keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

The work was created in commission of the National University of Public Service under the priority project KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 titled „Public Service Development Establishing Good Governance” in the Ludovika Research Group.

Das Werk wurde im Rahmen des Prioritätsprogramms mit Identitätsnummer

KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 mit dem Titel „Entwicklung des Öffentlichen Dienstes gerichtet auf Gute Regierungsführung” in der Ludovika Forschungsgruppe fertiggestellt.

A felkelés elleni műveletek végrehajtása során a konvencionális erők, főleg a szárazföldön, általában beépített területen, vagy különleges terepviszonyok között harcolnak a szembenálló féllel. Kapcsolatba kerülnek a civil lakossággal. Szembesülnek a gátlást nem ismerő ellenség minden piszkos trükkjével (robbantások és öngyilkos merényletek, gyerekkatonák, lakosság használata pajzsként stb.). Tevékenységük a helyi és nemzetközi politika útvesztőiben, sokszor céltalannak látszó intézkedések foganatosításával zajlik, jelentős médiafigyelem keretében. Az ellenség és a saját erők elhelyezkedése nem választható el a térképen egyetlen hullámos vonallal! Nincs biztosítási öv, fő és mögöttes harcterület. A szárnybiztosítás és a tartalékok alkalmazása új értelmet nyer. Az ellenség a legtöbb esetben nem azonosítható egyértelműen.

Egy 2008-as tanulmány összefoglalta, hogy a felkelőkkel, irreguláris erőkkel szemben álló hagyományos katonai erő legyen kellő létszámú, erős. „Szolgálja és védje”³ a helyi lakosságot. Legyen megfelelően képzett és felszerelt. Jól vezetett. Fegyelmezett. Felkészült a helyes, pontos, összehangolt csapások végrehajtására és a nem halálos eszközök alkalmazására egyaránt. Nagyfokú mobilitással rendelkezik. Szervezeti felépítése lehetővé teszi a kisalegységek rugalmas alkalmazását. Képes együttműködni más, nem katonai szervezetekkel. Alkalmas a helyi lakosság bizalmának elnyerésére. Képes kihasználni a hálózatalapú hadviselés előnyeit. (Gompert David C. et al. 2008, 176.)

A fenti állításokat nem vitatva, azokkal egyetértve, a szerző a hadtörténelemből kiragadott példákkal igyekszik alátámasztani azokat a doktrinális elveket, amelyek a felkelők elleni műveletek végrehajtásánál markánsan befolyásolják a vezetést, irányítást.

A vonatkozó irodalom tanulmányozása során a levonható konzekvencia azonnal szembeötlő: a felkelés elleni műveletek során is preferált vezetési megközelítés a küldetésorientált vezetési személet. A hipotézis ilyen módon adott, a bizonyítás a felvonultatott doktrínák és azok hadtörténelmi megközelítésén keresztül tervezett. A témát doktrinális megközelítésben már feldolgozott szerzők munkásságát alapul véve, a szerző bemutatja a felkelés elleni műveletek helyét a szövetséges összhaderőnemi műveletek rendszerében. Felvonultatja a meghatározó definíciókat. Rövid történelmi áttekintést ad a felkelés elleni műveletek már feldolgozott tapasztalatairól.

Aszimmetrikus hadviselés és a felkelés elleni műveletek

Az *aszimmetrikus hadviselés* és a *felkelés elleni művelet* kifejezés közé szokás egyenlőségelet tenni, de természetesen ennél árnyaltabb a kép. Forgács Balázs elemzése az aszimmetrikus hadviseléssel kapcsolatban Clausewitz alaptézisével kezdődik. A porosz hadtudós a háborút erőszak alkalmazásaként fogalmazta meg, amelynek célja, hogy akarunkat az ellenfélre kényszerítsük. Forgács kiemeli a háború kettős

3 Szerzői párhuzamvonalas a forrásdokumentum és a Magyar Rendőrség szlogenje („Szolgálunk és védünk”) között.

természetének clausewitz-i elkülönítését, megkülönböztetve a direkt és az indirekt hadviselést. Előbbi fő célja az ellenfél megsemmisítése, utóbbié pedig az ellenfél kifárasztása. (Forgács Balázs 2008, 88–100.)

A katonailag gyengébb fél – logikusan – a vele szemben álló felet csak a kifárasztás elve szerint képes legyőzni, mely nem feltétlenül csak a bevetésre kerülő csapatcsoportosítások „elkedvetlenedésében” ölthet testet, hanem a propaganda és/vagy az információs hadviselés eszköztárával, az erősebb fél lakosságának elrettentésével, azon keresztül, annak politikai, vezető elitjére gyakorolhat hatást. (Bakos Csaba Attila 2014, 217.) (Porkoláb Imre 2015, o. n.)

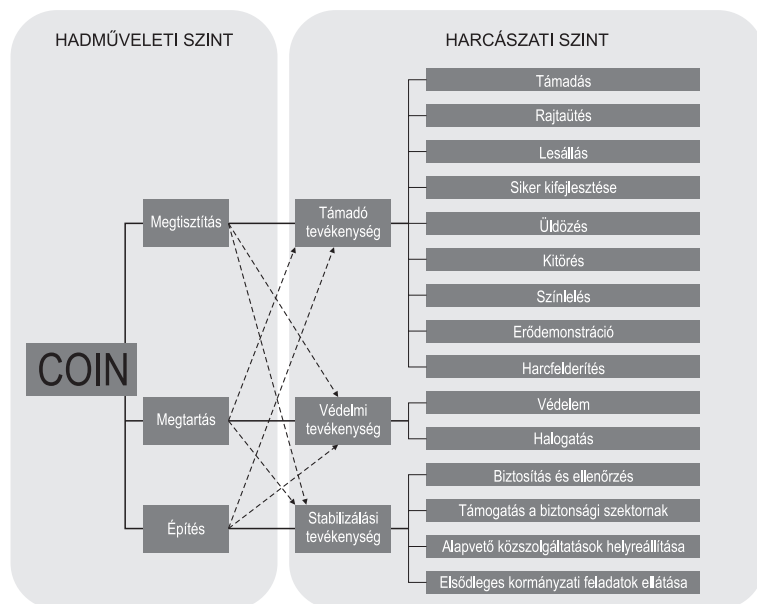
Resperger István szerint az aszimmetrikus hadviselés: „Pontosan körvonalazott politikai célok érdekében folytatott, gyakran több szervezet ideológiai, vallási, etnikai közösségén alapuló katonai, és nem katonai műveleteket, eljárásokat és módszereket alkalmazó közvetlen és közvetett hatásokra építő és egymás hatásait felerősítő, a biztonság különböző dimenzióinak területét veszélyeztető harcmodor, főként harcászati eljárás, melyek együtt hatásával kényszeríthetjük akaratainkat az ellenségre.” (Resperger István et al. 2013, 25.) Másutt kiemeli, hogy a „... hadművészet vezető területe a nagy háborúk megszűnése után a harcászati (taktikai) szint lett.” (Resperger István 2016, 43.) A harcászati szinten jelentkező, eseti vagy tervezett fegyveres összecsapások sikere adja a hadművelet sikerét, kombinálva a nem hagyományos hadviselés (például információs műveletek) eszköztárával. Resperger az aszimmetrikus hadviselést gyűjtőfogalomként javasolja használni, melynek – többek közt – része a felkelés elleni műveletek is.

Jelen tanulmány szempontjából a szemben álló fél az úgynevezett *felkelők*. Eszköztárunk a terrorista merényletektől a hagyományos katonai akciókig terjedhet. A felkelés maga, szervezett, gyakran ideológiailag motivált csoport vagy mozgalom tevékenysége, mely a politikai változások befolyásolására vagy megelőzésére, illetve egy országban (régióban) a fennálló hatalom megdöntésére irányul, elsősorban a lakosság meggyőzésével vagy kényszerítésével, erőszak és zavargások alkalmazásával. (Mező András 2015, 89.)

A tapasztalat és a történelemszülte fogalmak értelmezése nyilvánvalóvá teszi, hogy a felkelés súlypontja a lakosság, így az ellentevékenység fő hangsúlya is ide kell, hogy helyeződjön. A felkelés elleni művelet környezete komplex. Dominál az *átfogó megközelítés* elve, mivel a politikai szereplők, az információs, a gazdasági, a biztonsági környezet, a fizikai tényezők és nem utolsósorban a humán tényező mind-mind hatással vannak a művelet sikerére. A katonai erő önmagában nem megoldás a felkelők okozta válság megoldására. A katona civil-, kormányzati és nem kormányzati szereplőkkel működik együtt. A parancsnok minden szinten szembesül azzal, hogy a vertikális parancsuralmi rendtől eltérően, jellemzően horizontális kapcsolatokkal operálva, kooperálva kell és lehet a sikert elérni. Igaz ez az állítás abban a megközelítésben is, hogy a felkelés elleni művelet politikai-stratégiai szintű, átfogó cselekvésrendszer. Katonai értelmezésben alapvetően hadműveleti szintű fogalom. (Mező 2015, 88–89.)

A kapcsolódó harcászati eljárások mind eszközül szolgálnak a teljes művelet megvalósításhoz.

A hadműveleti kategóriába tartozó fogalmak: a megtisztítás, a megtartás, az építés (clear, hold, build) tulajdonképpen a felkelés elleni művelet fázisai. A kapcsolódó

1. ábra.

A felkelés elleni művelet szakaszainak (hadműveleti szint) és a kapcsolódó harcászati eljárások kapcsolata

(Ábra forrása: Mező 2015, 92.)

harcászati szintű tevékenységek jellemzik a vonatkozó időszakot, de a szaggatott vonalakkal jelzett kapcsolódási pontok (l. 1. ábra) érzékeltetik, hogy a felkelők elleni műveletek során alkalmazott feladatrendszerek átfedésben lehetnek. A sikeres fellépés a helyzethez igazodó eljárások alkalmazásával érhető el. (Mező András 2015, 91–92.)

A felkelés elleni küzdelem – kiterjesztve a válságokra általánosan is – azt jelenti, hogy a katonai erő más erőforrásokkal együtt kerül alkalmazásra. Jellemzi egyfajta rendszeti tevékenység, de a konvencionális támadó, vagy védelmi műveletek is szerepet kapnak. A résztvevő erőknek meg kell érteniük a lakosság problémáit, fel kell tárniuk azokat a tényezőket, melyek a felkelőknek kedveznek. A szembenálló fél fejével gondolkozva kell a helyzetet saját javukra fordítani. (Porkoláb Imre 2015, 7.)

Fontos tényező, hogy a katonai vezetők, parancsnokok tisztán értsék ezt a helyzetet és maguk a katonák is képesek legyenek ehhez alkalmazkodni. Továbbá, hiába a szervezett, valóban katonai jellegű tevékenység végrehajtása, ha azt nem övezi olyan, a közhangulatra ható intézkedések összessége, amelyek a biztonsági szektor iránti bizalmat növelik. E bizalom nemcsak a művelet helyi szintjén értendő. Idegen országban tevékenykedve, a saját, kiküldő nemzet ösztársadalmi támogatásának is mérhető hatása van a felkelés elleni művelet hatékonyságára. A szerző véleménye, hogy a csak anyagilag ösztönzött katonai erő nem képes tartós sikert elérni saját hazájától távol, főleg úgy nem, hogy a küldő nemzet tudatában sincs tevékenységének fontosságával.

A múlt tapasztalatai

Történelmi korszakonként különböző számú szerző munkássága jelzi, hogy a nagy háborúk mellett, vagy azok folytatásaként, esetlegesen egy hatalmi űrben már megjelentek a felkelők elleni műveletek, illetve annak kezdetleges formái. Az aluldokumentáltság okaiként említhető, hogy a felkelők (gerillák, partizánok, indiánok stb.) ellen indított hadjáratok sosem voltak látványosak. Magukban hordozták a balsiker esélyét. A nem katonai eszközök fontosabbak voltak. A katonák a legtöbb esetben háttérbe szorultak. (Jobbágy Zoltán 2013/a, 15.)

A II. világháború utáni hatalmi újrendeződés, főként a gyarmatok elszakadási törekvései tették a felkelők elleni küzdelmet a haderők mindennapos feladataivá. Jelentős, korszakokon átívelő tapasztalatok azonban a régebbi múltban is születtek.

Jobbágy Zoltán egyik tanulmánya igazolja a felkelés elleni műveletek történelmiségét: Bernardo de Vargas Machuca, XVI. századi spanyol katonaember *Indián milicia* című, 1599-ben megjelent és 2008-ban angolul kiadott könyvét feldolgozva, rávilágított napjaink és a régmúlt tapasztalatainak kapcsolatára.

Machuca az indián felkelők ellen viselt, dél-amerikai tapasztalatait összegezte. Külön fejezetet szentelt a katonai vezető szükséges képességeinek. Értekezett a műveletek tervezéséről, szervezéséről, továbbá megosztotta a hatékony harceljárásokkal kapcsolatos gondolatait. A levont következtetés az, hogy több mint 400 éve is fontos volt a tanulás és alkalmazkodás a helyi viszonyokhoz. A vezető, parancsnok feladata kibővült, átalakult. Felértékelődött a civilekkel (legyőzöttek és lakosság) való helyes bánásmód és a megfelelő kommunikáció. Szerepet kapott a helyi erők alkalmazása, a közös kiképzés és harc. (Jobbágy 2013/a, 17–18.)

A Napóleoni fiaskó

Felkelőkkel, helyi ellenálló csoportokkal szemben folytatott sikertelen művelet hadtörténelmi iskolapéldája Napóleon Spanyolországi hadjárata. Hatalma teljében a francia császár 300 ezer fős serege élén vonult be az országba, az ellene fellázadt városok leverésére. A spanyol reguláris csapatokat gyorsan szétverte, de a francia katonák fél évtizeddel később demoralizáltak, kimerülve, vesztesen hagyták el az Ibériai félszigetet. Kudarcuk oka rávilágít a felkelés elleni tevékenység árnyoldalára és arra, hogy a siker csakis a lakosság saját oldalra állításával és az ellenállók elszigetelésével valósítható meg. A spanyol gerillák és a velük tökéletesen együttműködő helyiek a francia erők érkezése előtt kiűrtették a településeket, megmérgezték a kutakat és felégették az élelmiszer- és takarmánykészleteket. A francia hadsereg hiába ért el sikereket a spanyol haderővel szemben, a szétszóródott csapattörédek egy-egy helyi gerillaszervezethez csapódtak. Később, megerősödve a reguláris erőkhez csatlakozva fordították maguk javára a háborút. A megszálló francia erők elkövettek minden olyan atrocitást, amely alapjaiban rendítette meg az egyébként békés civileket: nőket erőszakoltak meg, legyilkolták a férfiakat, gátlástalanul rekviráltak.

A franciáknak tulajdonképpen három ellenséget kellett volna egyszerre legyőzni, mégpedig a szervezetszerű spanyol haderőt, a portugálokkal megerősített angol expedíciós hadsereget és a gerillákat. A terület-megtartás miatt a franciák kénytelenek

voltak kis létszámú helyőrségeket, erősségeket létrehozni, de ezek szűk környezetükben sem értek el sikereket. A helyőrségek közti meneteket, az utánpótlást a gerillák rajtaütései ellehetetlenítették. Az elkeseredett francia büntetőakciók csak rontották a helyzetet. (Jobbágy Zoltán 2013/b, 29–30.)

Clausewitz a félszigeti háborút olyannyira fontosnak tartotta, hogy külön fejezetet szentelt neki, továbbá több alfejezetben is utalásokat tett a népi támogatást bíró felfegyverzett csoportok hadműveletekre gyakorolt hatásaira. A spanyolok kitartó harcát a háború természetes, hadászati szempontból nem elhanyagolható megjelenési formájaként említette. Népfelkelésnek nevezte. A népháborút pedig a harc megvívásának eszközeként kezelte, mely csak akkor lehet sikeres, ha ahhoz kedvező feltételek is párosulnak:

- „a háború a népháborút folytató ország területén legyen;
- a háború ne legyen egy csatával vagy ütközettel eldönthető;
- a hadszíntér legyen nagy kiterjedésű;
- a nép jelleme kedvezzen a népháborúnak;
- az ország felszíne legyen változatos és nehezen járható.” (Jobbágy 2013/b, 30.)

Látható, hogy Clausewitz állításai értelmet nyernek a majd kétszáz évvel későbbi iraki és afganisztáni hadszíntéren is. A porosz szerző gondolatait leporolva a ma katonai vezetőjének a szemben álló fél lehetőségeit befolyásoló tényezőként kell a fentiekre tekinteni. A területet kontrolálni képes, a felkelőket „összeterelő”, azokat leküzdeni igyekvő, mellette a helyi lakosság „jellemét” formálni akaró eljárás lehet a siker kulcsa.

Roger Trinquier

Indokínában és Algériában szerzett tapasztalatait és a levont tanulságokat adta közre a *Modern hadviselés* című, 1961-ben kiadott munkájában. Összegezte azokat az elméleti és gyakorlati teendőket, amelyek szerinte szükségesek a felkelők legyőzéséhez. A Trinquier-i, úgynevezett „modern konfliktus” az adott ország egész lakosságát érinti. A felkelők támogatási, logisztikai igényei, valamint a biztonsági erők tevékenysége egyaránt a helyi populáció szintjén jelentkezik. Fontos, hogy a kormányoldal egyértelműen ismertesse céljait. (Trinquier, Roger 1985, 49–50.)

Trinquier elsődleges szempontnak tartotta a lakosság védelmét. Nézete szerint az állampolgár a legfontosabb faktora a konfliktusnak. Szorgalmazta egyfajta ellenfelkelő, informátor, köznapi nyelvhasználatban „besúgó-hálózat” kiépítését a lakosság szintjén, amely nagy segítsége lehet a hírszerző rendszernek. (Trinquier 1985, 29–34.)

A beérkező információk azonnali kihasználására készenléti erőket javasolt megalkotni, amely szorosan együttműködve a rendőri szervekkel, egyfajta „forrónyomos” tevékenységet folytatva nemcsak hagyományos katonai akciókat hajtanak végre, hanem készek és képesek akár rejtett, fedett letartóztatásokra is. (Trinquier 1985, 35–39.) Az alapos felkészülés és hatékony irányítás megvalósításához Trinquier szükségesnek tartja, hogy a legmagasabb parancsnoki szintek a műveletek minden fázisában vegyenek részt. (Trinquier 1985, 92–93.)

A gerillaellenes tevékenység alapja a felkelők élelemtől való megfosztása. Megvalósításához a „rácsozás” (quadrillage) nevet viselő taktikát javasolta, mely mai értelemben a blokkírozás-kutatás (cordon and search) módszernek felel meg, kiterjesztve a már átvizsgált területek őrzés alá vonásával. A blokád alá vont területet a felderítés információi alapján, a felkelők elhelyezkedésével összhangban tartja célszerűnek kialakítani. Őrhelyek kialakításával kell a lakott településeket védeni. A lezárt területeken elsődlegesen a rendőri erők feladata az ellenséges szervezet felgöngyölítése és a lakosság védelmének megszervezése. A „rács” stabilitását a már megszállt és átvizsgált területeken a helyiekből megszervezett őrseg kell, hogy biztosítsa, így felszabadítva az erőket a további tevékenység végrehajtására. Az erők jellegét tekintve Trinquier három típust különböztetett meg:

- Ráccserők: feladatuk a települések védelme. Alapvetően rendészeti tevékenység a lakosság biztonságának fokozása érdekében.
- Köztes erők: jól képzett, bázisoktól távol élni képes csapatok, melyek képesek nagy területen szétszóródni. Elsősorban járőrtevékenységgel, ideiglenes ellenőrző-áteresztő pontok üzemeltetésével, célzott kutató tevékenységgel operálnak. Képesnek kell lenniük gyorsan újracsoportosulni, ha jelentős harcérintkezés alakul ki az ellenséges erőkkel. Fontos feladatuk a helyi erők megszervezése és csatasorba állításuk.
- Beavatkozó erők: elit csapatok, amelyek képesek az ellenséges fegyveres csoportokat és bandákat a nehezen megközelíthető menedékterületükön megtámadni és elpusztítani. (Trinquier 1985, 90–91.)

Trinquier felhívja a figyelmet a konvencionális katonai mentalitás hibáira. A nagyszabású műveletek, valamint a hagyományos nehézfegyverzet használata nem vezethet sikerre. Előbbi, az előkészítési fázis hosszú volta miatt kitudódhat, veszélyeztetve a saját erőket. Utóbbi pedig felesleges járulékos veszteségeket idéz elő, mely lakossági bizalomvesztéshez vezethet. (Kemény János 2014, 85–91.)

A felkelők elleni tevékenység menetét, a harcászati szintű folyamatokat és a teljes hadműveleti területre vonatkozó meglátásait külön fejezetben részletezte. Írt a hadműveleti terület célszerű felosztásáról. Területenként külön-külön foglalkozik a „rácsozás” taktikai elve mentén megvalósítandó lépésekkel. Kiemeli, hogy az egyes szektorokban operáló egységeknek képesnek kell lennie a kijelölt földrajzi határaikat szükség szerint átlépni. Csak a következetesen és türelmesen végrehajtott műveleteknek lehet sikere. Trinquier utal arra, hogy a gerilla (felkelés) elleni harc kezdetben a hadnagyok és fiatal századosok harca, de hangsúlyozza a jól koordinált, gyors döntésekre képes magasabb parancsnokságok szerepét is. (Trinquier 1985, 67–93.)

David Galula

A tunéziai születésű francia katonatiszt, változatos életúttal a háta mögött vetette papírra gondolatait *Felkelésellenes hadviselés (Elmélet és gyakorlat)* című, 1964-ben kiadott könyvében. Harcolt a II. világháborúban. Szolgált az 1940-es évek végi Kínában (a kínai polgárháború végső szakaszában), majd ugyanott később katonai attasé. ENSZ megfigyelőként tevékenykedett Görögországban (a görög polgárháború végső

szakasza), majd az 1950-es évek második felében az algériai függetlenségi háborút tapasztalta meg testközelből. (Galula, David 1964, V. [előszó alapján])

Műve a tapasztalatok sallangmentes, célszerű példákkal illusztrált gyűjteménye, mely közérthető stílusa miatt méltán alapja napjaink doktrínáinak is. A megfogalmazott fő elvek módosításokkal, főként kiegészítésekkel alkalmazhatóak a jelen korban is.

Tárgyalja az egységes politikai-katonai vezetés elvét, a katonai erő alávetett jellegét. A „forradalmi háború” szerinte 20 százalékban katonai és 80 százalékban politikai akciót rejt magában. Magasabb szinteken tanácskozó jellegű parancsnokságot, vezetőséget javasol, ahol a jelen levő szervezetek méretüknek és jellegüknek megfelelően képviselik magukat, de kiemeli a végrehajtó szinteken szükséges integrált törzsek fontosságát is. Hangsúlyozza, azt a napjaink doktrínáiból részben hiányzó elvet, hogy egy szervezet működése nagyban függ a résztvevő tagok minőségétől. A saját szerepét túlhangsúlyozó elem, vezető rontja a közös erőfeszítést. Az egységesen értelmezett doktrínákban látta a közös látásmód kialakításának eszközét. (Galula, David 1964, 68.)

Galula szót ejt a felkelés elleni műveletben részt vevő erők összetételéről, amely alapvetően gyalogsági, avagy lövész alapú. Korlátozott feladattal ugyan, de nem mond le a nehézfegyverzetről. Ír a parancsnokok és a beosztott katonák gondolkodásmódjának átformálásáról. A „megsemmisítés központú” hagyományos katonai gondolkodás szerinte öngyilkossággal ér fel a felkelők elleni küzdelemben. Elsődleges fontosságúnak tartja olyan vezetők kiválogatását, akik készek elfogadni a megváltozott helyzetet, azokkal szemben, akik esetlegesen már harci tapasztalattal bírnak. (Galula, David 1964, 70.)

Felhívja a figyelmet arra, hogy a parancsnoknak folyamatosan értékelnie kell helyzetét, mivel csak így tudja ellenőrzése alatt tartani és megvívni ezt a sajátos háborút. Az alkalmatlan vezetőket el kell távolítani, a rátermetteknél viszont nagyobb mozgásteret kell biztosítani. (Galula, David 1964, 73.)

A brit tapasztalatok

A brit katonák fő feladata sokáig a birodalom terjeszkedésének támogatása, majd belső rendjének folyamatos fenntartása volt. Később a brit érdekek szerint, a volt gyarmati területeken hol rendteremtő, hol mentor-tanácsadó szerepben gazdagították tapasztalataikat egy a regnáló rezsimmel szemben folytatott fegyveres ellenállás leverésében. A brit hadsereg így az évszázadok alatt egy felkelés elleni haderővé vált. (Resperger et al. 2013, 190–191.)

A viktoriánus korban (1837–1901) a hatalma és kiterjedése csúcspontján levő brit birodalmi érdek, mintegy automatizmusként a brit értékek közvetítőjévé tette a gyarmatokra delegált civil hatóságok vezetőit és a katonai parancsnokokat. Kereskedő szellemiségben mindenhol hosszú távú megoldásokat kerestek, abszolút kerülve a helyi lakosság magukra haragítását. A rendvédelem magvát jelentő gyarmati katonaság feladata az ellenség teljes és/vagy részleges megsemmisítése helyett az átmeneti zavargások elnyomása volt. Az alkalmazott erő mindig arányban állt a fenyegetéssel és az ezzel kapcsolatos döntések helyi szinten születtek. A homályosan megfogalmazott, vagy inkább társadalmilag kódolt elvárások szabályozta, önálló döntés kultúrája a

minimális (katonai) erő alkalmazását a haderő mindennapjainak részévé tette. Kezdetben például az Észak-Írországba küldött brit csapatoknak sem voltak bevetési szabályai (Rules of Engagement – ROE). (Jobbágy – Czeglédi 2016, 88–89.)

A minimális katonai erő alkalmazásának elve és az önálló döntéshozatal gyakorlata csak hatékony és jól működő civil–katonai kapcsolatok megléte esetén működhet. A brit haderő sikeresen és barátilag működött együtt a civil birodalmi tisztviselőkkel. A tisztviselők iránymutatását követve a tisztek megértették, hogy a kis háborúk sikere megköveteli a civil iránymutatást. A katonai erő ugyan tudja kezelni a tüneteket, de annak okai felszámolásához a civil közigazgatás szükséges. Tulajdonképpen a gyarmati kis háborúk, felkelés elleni tevékenységek során szerzett tapasztalatok képezik alapját a brit küldetésorientált vezetésnek, azzal a mélyen gyökerező eredménnyel, hogy a brit katonák alacsonyabb szinteken nem várnak a parancsra, hanem amennyiben szükséges, bátran kezdeményeznek. (Jobbágy–Czeglédi 2016, 90.)

A brit csapatok (tulajdonképpen egy hadosztálynyi erő) tapasztalataikat tökéletesen a cél érdekébe állítva Irakban látványos sikereket értek el Bászra körzetében. A harctevékenységek végeztével azonnal tettek lépéseket a közigazgatás helyreállítására. Javították a közbiztonságot. Újraindították az iskolákat és a lakossági egészségügyi intézményeket. Felvették a kapcsolatot a helyi törzsi és vallási vezetőkkel. Politikai szinten rendezni igyekeztek a helyi sérelmeket. A kölcsönös bizalom jeleként járőrök gyalogosan (sisak és repeszálló mellény nélkül) járőröztek. Későbbi kudarcuk a civil és a katonai vezetés közti súrlódásokból, saját doktrínájuk nem követéséből és a helyi erők nem megfelelő alkalmazásából eredt. (Resperger et al. 2013, 201–202.)

A vietnámi háború

Nehéz, ha nem lehetetlen az Amerikai Egyesült Államok II. világháború utáni történetében olyan időpillanatot találni, ahol az amerikai katonák (tengerészgyalogosok) egytől-egyig a bázisaikon tartózkodtak volna és nem éppen a demokráciát próbálták volna exportálni. Felkelésellenes tevékenységük a politikai akarat hiányában legtöbbször kudarcba fulladt, de a felgyülemlett tapasztalatokat folyamatosan beépítették doktrínáikba és kiképzési tevékenységükbe.

Amerikai katonák tevékenykedtek mentor, tanácsadó szerepben a Fülöp-szigeteken 1947-től. Az újjászerveződő görög haderőt támogatták a kommunista felkelőkkel szemben 1945–49 között. A konvencionális műveletek mellett jelentős gerillaellenes tevékenységet fejtettek ki Dél-Koreában 1950-től 1953-ig. Legismertebb felkelésellenes tevékenységük viszont a Vietnámi háborúhoz köthető. A katonai beavatkozás 1965-től 1973-ig tartott, de már 1956-tól amerikai katonák képezték ki és szerelték fel a dél-vietnámi erőket. (Daugherty, Leo J. 2003, 17.) 1962-től *zöldsapkások* (különleges műveleti erők) tartózkodtak a térségben, hogy a kormányerőket és a helyi milíciákat felkészítsék. (Daugherty, Leo J. 2003, 24.)

A háború részletes ismertetése nélkül elmondható, hogy a dél-vietnámi kommunista felkelő csapatokat nem sikerült elszigetelni. Létszám-utánpótlásuk, fegyver és lőszerellátásuk Laoszon és Kambodzsán keresztül folyamatos és tulajdonképpen zavartalan volt. (Birtle, Andrew J. 2006, 363.)

A vereséggel felérő kivonulás ellenére rengeteg tapasztalattal gazdagodott az amerikai haderő. A szervezet szintjén kimutatható a folyamatos tanulás és új módszerek alkalmazása. A saját területén gyorsan mozgó, a terepet rendkívül jól kihasználó ellenség ellen a hagyományos amerikai felfogás szerinti tüzérségi és légi csapások nem vezettek sikerre. Ennek legkézenfekvőbb oka, hogy a sűrű dzsungelben a tűzharca általában 45–50 méteren belül került sor. Bevezették az ellenség gyalogsági ösztűzzel való lefogását, majd a tűzfölény kivívása után próbálkoztak, ha kellett kúszva, átkaroló, bekerítő manőverrel. Elrendelték az ellenség éjszakai üldözését.

Persze az ellenállás is fejlődött. Növekedett a szembenálló fél tűzereje, állásait egyre jobban megerősítette, alagutakat használt. A „dzsungelháború trükkje” az ellenség lehető legkevesebb katonával való felkutatása, a maximális tüzerő alkalmazása lett. A gyakorlatban ez azt jelentette, hogy kis létszámú járőrök keresték az ellenséget, majd annak elszigetelését helikopteres légideszantokkal hajtották végre. Záró mozzanatként légi és tüzérségi tűzcsapásokkal igyekeztek megsemmisíteni azt. Természetesen ez az elv a végrehajtó szinten csökkentette a támadószellemet és azzal a hátránnyal járt, hogy a legkisebb szintű taktikai manőver továbbra is elképzelhetetlen volt tüzérségi előkészítés nélkül. A kiadott iránymutatások ellenére számos tiszt vonult vissza az éjszaka leszállta előtt, így ellehetetlenítve az ellenség bekerítésére tett lépéseket. A hatalmas tüzerő használata járulékos veszteségeket okozott, melyekre magyarázatot a stratégiai vezetés nem talált. Így, nemcsak helyi szinten, de a hátszországban is ellenszenvet váltott ki. Az alulmotivált parancsnoki állomány a helyzethez jól igazodó taktikai eljárást is képes volt ellehetetleníteni. (Birtle, Andrew J. 2006, 381.)

A harcászati szinten jellemző kereső-kutató műveletek a falusias környezetben hosszú távú sikert nem eredményezhettek, mivel túl sok településhez, túl kevés erő állt rendelkezésre. Egy-egy település izolálása és annak felderítése, hogy az valóban támogatja-e a szembenálló felet, rövid idő alatt nem volt megvalósítható. Kontra-produktív hatása volt annak az intézkedésnek is, hogy dél-vietnámi kormányerők és az amerikai katonák is gond nélkül felgyújthatták azokat a létesítményeket (kunyhókat, házakat) amelyeket vietkong utánpótlás-bázisnak gondoltak. Hiába épített az amerikai hadsereg utakat, iskolákat, templomokat, állított helyre egészségügyi intézményeket, foglalkozott az iskoláztatással, az ellenállás csak fokozódott. (Birtle, Andrew J. 2006, 391–403.)

Amerikai értékelés szerint, az elhibázott politikai akarat és hezitáló magatartás inkább volt a sikertelenség oka, mint saját doktrínájuk nem követése. A demokratikus Vietnám megteremtésének illúziója elbukott a rossz stratégiai módszereken, a dél-vietnámi kormányzati szervezetek alkalmatlanságán és az amerikai politikai elit korlátozott háború elmélete miatt. (Birtle, Andrew J. 2006, 405–407.)

Szovjet tapasztalatok – Afganisztán

A NATO-tagállamok felkelés elleni tapasztalatai, a nemzetközi terrorfenyegetettségre adott válaszként, Afganisztánban keletkeztek. Az ENSZ-felhatalmazással életre hívott Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő (ISAF) vezetését 2003. augusztus 11-én vette át a NATO. A napjainkban is folyamatban levő Eltökélt Támogatás

(Resolute Support) művelet 2015. január 1. óta zajlik. Ismert történelmi tény, hogy a szovjetunió „Vietnámja” szívós, kitartó népcsoportok otthona, ahol a változás előidézése nem kis kihívás elé állította és állítja a nemzetközi erőket.

A szovjet csapatok afganisztáni tapasztalataival foglalkozó egyik legjobb összefoglaló a brit felkeléssel szembeni doktrínában található. Kudarckuk oka volt, hogy nem értették meg az afgán kultúra ellenállását bármely elnyomó hatalommal szemben. A mudzsahedek lakossági támogatását nem voltak képesek ellensúlyozni. Nem használták ki a szembenálló felek közötti nézetkülönbségeket. Kabulból hiányzott egy stabil, legitim, a helyiek által elfogadott kormányzás. A politikai és katonai erőfeszítéseket nem hangolták össze. A felderítési információkat nem voltak képesek kiaknázni, csak „kutasd fel, semmisítsd meg” típusú műveleteket alkalmaztak. A helyi lakosság igényeivel nem törődtek, így az ellenállók utánpótlási bázisait és kommunikációs csatornáit sem támadták.

Nem állt rendelkezésre a megfelelő létszám.⁴ Maximum 120 ezer szovjet katona tartózkodott a térségben, plusz 70–80 ezer fő helyi biztonsági erő. A szovjet vezetés hibázott továbbá a kiküldött csapattestek megválogatásakor is. A 40. expedíciós hadtestben rengeteg közép-ázsiai származású katona (üzbég, tádzsik, türkmén) szolgált, ami fokozta az ellenállást, mivel e nemzetek a pastuk ősellenségeinek tekinthetőek. A hadsereg sorozott jellege miatt alulmotivált volt. Az állomány sűrű váltása pedig ellehetetlenítette a még működő folyamatok továbbvitelét.

A szovjet stratégiai kommunikáció (információs művelet) is hibás volt: a veszteségeket jelentősen aluljelentették, ami később a saját háttérországban generált ellenállást az intervencióval szemben. (Lengyel Gábor 2010, 102.)

A felkelés elleni műveletek vezetése

A Clausewitz-értelmezésben „köd- és felhőszerű lényhez” hasonló, sehol sem összpontosuló népháború (mai terminológia szerint: felkelés), mely az idő múlásával az ellenségben egyre nagyobb aggodalmat kelt, csak és kizárólag egységes civil-katonai fellépéssel, az erőforrások összehangolt, jól koordinált felhasználásával kezelhető. (Jobbágy Zoltán 2013/b, 30.) A történelmi tapasztalatok feldolgozásával készült, napjainkra letisztult fogalomrendszer, a megoldási módszerek kidolgozottsága elvi síkon lehetővé teszi a sikeres felkelés elleni fellépést bárhol a világon. Sikere nagyban függ a világos célokkal rendelkező politikai vezetésétől. Elsődlegessége ugyanolyan alapelv, mint hogy a stratégiai súlypont a lakosság támogatásának megszerzésén van. Kulcsfontosságú a felkelők elszigetelése. A kormányzat legitimitásának megtartása. *„Ezeket a célokat szolgálja a hatékony felderítés és hírszerzés, a kormányzati erőfeszítések összehangolása, az erőkiejtések egysége, az elhúzóó hadjárat költségeinek és terheinek tudomásul vétele, a biztonsági erők részéről az erőszak törvényes keretek között tartása, a helyi biztonsági és kormányzati szereplők növekvő szerepvállalása, a rugalmas és gyors tanulás és alkalmazkodás a megváltozó helyzetekhez.”* (Mező András 2015, 89.)

4 British Army Field Manual Vol. 1 Part 10 Countering Insurgency (2009)
http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/16_11_09_army_manual.pdf (Letöltés ideje: 2016. augusztus 13.)

Az előzőekben ismertetett alapelvek egységes értelmezése és ismerete ugyan biztos receptet nem nyújthat egy-egy probléma orvoslására, de a gondolkodásmódra egységesítő hatással bír. Az FM 3-24 – a Mező Andrástól idézett, sikert biztosító tényezőkön túl – kiemeli és a stratégiai alapelvek közé emeli a decentralizáció fontosságát (empower the lowest level). Egyértelműen leírja, hogy a helyi parancsnok rendelkezik a pontos helyzetértékeléshez szükséges információkkal. Az előjáró felelőssége, hogy biztosítsa a felértékelődött hírszerzési és felderítési adatokhoz való hozzáférést,⁵ mely alapját képezi a hatékony harcászati tevékenységnek, de hatással van a civil–katonai kapcsolatokra is.

A *küldetésorientált vezetés* (mission command) filozófiája és kultúrája lehet alkalmas a felkelés elleni műveletek vezetésére is. Fő jellemzője, hogy az elérendő cél, a kívánt hatás meghatározásán túl a végrehajtás mikéntjét az előjáró csak a koordinációhoz szükséges minimális mértékben szabályozza. Biztosítja továbbá a szükséges támogató és megerősítő erőforrásokat. A magas fokú motivációval rendelkező beosztott parancsnoki állomány, felvértezve az előjáró elgondolásának ismeretével, képes saját tevékenységét a magasabb cél elérése érdekében összpontosítani. Tapintható a kölcsönös bizalom beosztott és felettes, azonos szinten levő és az együttműködő szereplők között. Felkelés elleni művelet esetén a helyi szinten keletkező információk, az ott folyó interakciók és ebből fakadóan a gyors döntések által nyerhető harcászati siker, különösen indokolttá teszik a kezdeményező, cselekvőképes szervezeti és vezetési kultúra meglétét. (Lippai Péter 2009. 30–31.)

A felkelés elleni művelet sikerét befolyásoló alapelveken túl néhány jól azonosítható tényező különösen a vezetést befolyásolja. A teljesség igénye nélkül ezek az alábbiak:

- a politikai és katonai vezetés egysége;
- az erők széttelepítettsége;
- a folyamatosan változó műveleti környezet;
- az összetett, párhuzamosan folyó tevékenységek;
- a szövevényes kapcsolati rendszer;
- a járulékos veszteségek kerülése;
- a szokásosnál nagyobb parancsnokság és törzs szervezetek;
- a hagyományos és különleges műveleti erők együttműködése. (Resperger et al. 2013, 229.)

Kiss Álmos Péter a politikai és katonai vezetés egységével kapcsolatban hangsúlyozza, hogy a civil kontrollnak erősebbnek kell lennie, mint egy hagyományos háborús helyzetben. A csúcsvezetőnek egyfajta operatív csoporton keresztül kell irányítania a biztonsági erők, a hatóságok, a kormányzati és nem kormányzati szervezetek tevékenységét. A katonai parancsnokoknak el kell fogadniuk a szorosabb gyeplőt, ellenben harcászati szinten – a politikai célkitűzéseket értve – elvárás az aktív, kezdeményező hozzáállás, mert előre megírt utasításokkal minden helyzet nem kezelhető. (Resperger et al. 2013, 233–234.)

5 A felkelés elleni művelet felderítési kérdéseiről lásd bővebben: Resperger et al. 2013, 286–307.

A tenni akaró, cselekvőképes alsó szintű vezetés hangsúlyosan a küldetésorientált vezetés kultúrájában lelhető fel.

A résztvevő katonai csapatcsoportosítások a kötelékméretüknek megfelelő – hagyományosan értelmezett – harcterületnél jóval nagyobb földrajzi területen tevékenykednek. Harcászati szinten több tevékenység jelentkezik egyszerre. A folyamatosan változó helyzet miatt nagy hangsúly helyeződik a valós idejű iránykijelölésre, egyfajta szituációhoz igazodó parancsnoki útmutatás megvalósítására.

Hadműveleti szinten a megoldandó részfeladatok részletes tervezése lehetetlen. Sokkal inkább az elvárt hatást kell a harcászati szint felé meghatározni. A tervezési folyamatoknak – legyenek azok teljesek vagy részlegesek – biztosítaniuk kell a döntések háttérének megértését. A parancsnok szándékának, elgondolásának helyzethez igazodó kinyilvánítása így kulcsfontosságú. Még a legjobban tervezett feladat is hordoz magában váratlan eseményeket. A hiányos felderítési információ ártatlan civil áldozatokat is okozhat. Felkelés elleni művelet során még a legalacsonyabb szintű parancsnoknak is képesnek kell lennie olyan döntések meghozatalára, mely pozitívan hat a művelet végcéljára.

Egy konvencionális művelet végrehajtásához képest a parancsnok sokkal széleskörűbben működik együtt más fegyveres szervekkel, helyi biztonsági erőkkel. Tárgyal, érintkezik, így befolyással van a helyi (vallási, politikai) vezetőkre, a kormányzati szervek képviselőire, partnere a nem kormányzati szervek tisztviselőinek. Kommunikációs tevékenysége szerteágazó, de közben óvatosan kell, hogy bánjon az információk, felderítési adatok megosztásával.

A hagyományos katonai törzsszervezetek általában felduzzadnak, különösen harcászati szinten.⁶ A törzs segíti a parancsnokot szerteágazó kapcsolati rendszerének fenntartásában. Integrálja a megerősítő, támogató képességek képviselőit, valamint a különböző kormányzati és nem-kormányzati szervek munkatársait. Hangsúlyos, hogy a hadműveleti szintű parancsnokságnak a közép és hosszú távú problémákkal kell foglalkoznia. Alacsonyabb harcászati szinteken a gyors, operatív döntés és a kapcsolódó feladat kidolgozás elsődleges fontosságú. (Galula, David 1964, 67.)

A különleges műveleti erők önálló tevékenysége általában összhaderőnemi különleges műveleti területen zajlik. E körzetek létrehozása megakadályozza a baráti erők közti esetleges zavarokat. A zajló különleges művelet ismerete és hatásai kihasználása a helyben maradó, általában hagyományos erők felett rendelkező parancsnok felelőssége, mely csak abban az esetben kivitelezhető, ha a tevékenység célja mindkét fél számára ismert és az információk megosztása folyamatos.⁷

6 Szerző megjegyzése: A harcászati szintű törzsek „felduzzadásának” elve nem jelentheti azt, hogy irracionálisan nagy létszámú törzseket tartunk alapállapotban rendszerben. A cél, hogy a működő harcászati szintű törzs képessé váljon megerősítő, támogató erők integrálására, továbbá a kiterjedt kapcsolati rendszer működtetésére, egyrészt összekötőkön, másrészt együttműködő kormányzati és nem kormányzati szerveken keresztül.

7 FM 3-24 Insurgencies and Countering Insurgencies (2014) <https://fas.org/irp/doddir/army/fm3-24.pdf> (Letöltés ideje: 2016. augusztus 06.)

Következtetések

A felkelés elleni művelet magasan képzett rendészeti és/vagy katonai erőket kíván, akik egyrészt képesek legyőzni a szembenálló fél fegyvereseit, másrészt hajlandóak azonosulni a művelet válságot megoldani szándékozó tulajdonságának szemléletével. Gondolkodó és cselekvőképes katonákra van szükség, akik az egyik pillanatban még barátságosan integetnek a helyi lakosság felé, hogy bizalmukat elnyerjék, de a következő pillanatban készek azonnal egy harcérintkezés felvételére. Csak a *kiképzett* és speciálisan egy adott hadműveleti környezetre *felkészített* katona lesz képes a komplex kihívásokkal szembenézni, olyan környezetben ahol tettei komoly politikai következményekkel járhatnak és kihathatnak az egész művelet biztonságára.⁸

A felkészített katona, rendőr, kormányzati alkalmazott minőségi jelző csak abban az esetben értelmezhető, ha a tanulás-alkalmazkodás elve a teljes rendszert áthatja. A sokszor emlegetett politikai rendezés, vagy politikai célkitűzéseknek való megfelelés elve értelmében már egy adott műveltre való felkészülés időszakában fontos tisztázni az egyes szintekkel szemben elvárásokat. Őszinte, bizalmon alapuló környezet nélkül, valós tartalmú célmegfogalmazásról nem beszélhetünk. A megfelelő, doktrinális elvekhez igazodó feladatértelmezés eredményezheti csak azt, hogy az alsó szinteken elhelyezkedő végrehajtó is motiválttá váljon.

A bevezetőben felvázolt feltételezés igazolást nyer. A küldetésorientált vezetési filozófia hordozza magában azokat a lehetőségeket, melyek, adaptálva bármely műveleti környezetre, lehetőséget adnak a siker elérésére. Az átfogó megközelítés elvén alapuló műveleti környezet kezdeményező vezetői szemléletet követel, mert a saját erő tevékenységét számos, legtöbbször a katonai parancsnok alárendeltségén kívül eső tényező befolyásolja.

A művelet sikere megköveteli a résztvevő szervezetek együttműködő hozzáállását, ami a szükséges erőfeszítések egységes látásmód szerinti megközelítésén múlik. Utóbbi erősítése, a közös szemlélet formálása hangsúlyosan vezetői feladat, mely élénkítheti a siker eléréséhez szükséges folyamatokat, erősítheti a személyes és a több-nemzeti kapcsolatokat. Fontos megérteni, hogy a katonai erő nem bír befolyással napjaink komplex kihívásainak teljes spektrumában. Különösen nem képes egy felkelés jelentette probléma önálló orvoslására.⁹

Napjaink európai eseményei, a fegyveres és alternatív eszközökkel elkövetett merényletek, robbantások sejtetni engednek egy olyan forgatókönyvet, ahol a megnövekedett lélekszámú, beilleszkedésre képtelen néptömeg határainkon belülré hozza mindazt, amit a szövetséges haderők eddig csak másutt tapasztaltak. A fegyveres küzdelem, a fegyveres válságkezelés testet ölthet például számos európai nagyváros peremkerületében, amelyek már napjainkban alkalmasak felfegyverezett csoportok rejtésére, ellátására. Ilyen tekintetben – természetesen nem festve az ördögöt a falra – fontos a tapasztalatok gyűjtése, feldolgozása és minél szélesebb

8 British Army Field Manual 2009, 3-22.

9 AJP-3.4.4 Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency - COIN (2011)
<https://info.publicintelligence.net/NATO-Counterinsurgency.pdf> (Letöltés ideje: 2016. augusztus 02.)

körben való ismertetése, annak érdekében, hogy a biztonságért felelős intézmények a kellő pillanatban össze tudják hangolni tevékenységüket.

Az előzőeken túlmutatóan – szinte már közhelyként – kijelenthető, hogy a biztonsági környezet a 21. században nagyon kiszámíthatatlan. A bipoláris világrend felbomlása után kialakult egyoldalú erődominancia napjainkban újraértelmeződik. A felkelés, illetve a felkelés jellemzőivel bíró szerveződés nemcsak helyi szinten tud ellenállni a regnáló hatalomnak. A különböző terrorista szervezetek, vagy akár egy esetleges állami szereplő felkelést, felkeléseket szító tevékenysége más ország, kontinens, vagy sokadik fél területén, képes a globális hatalom birtokában levő államokat is megingatni.

Nyilvánvaló, hogy a jövőben a katonai erőknek elsősorban válságokat kell kezelnie, természetesen nem lemondva egy hagyományos háború megvívásához szükséges képességekről. Azokra építve és folyamatosan figyelemmel kísérve a világban zajló eseményeket lesz képes alkalmazkodó és tanuló szervezatként reagálni a jelentkező kihívásokra. A szervezet elemei, legfőképp a különböző szinteken elhelyezkedő vezetők, a változás igényét megélve, konstruktív jellegű hozzáállást tanúsítva válhatnak csak a minőségi felkészülés kulcsává.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bakos Csaba Attila (2014): Korunk változó hadviselésének hadelméleti alapja. *Hadtudomány*, 2014/ e-szám, pp. 210–218.
- Birtle, Andrew J. (2006): *U.S. Army counterinsurgency and contingency operations doctrine 1942–1976*. Washington, Center Of Military History United States Army, 2006.
- Daugherty, Leo J. (2003): *A vietnami háború napról napra*. Debrecen, Hajja&Fiai Könyvkiadó, 2003.
- Forgács Balács (2008): Káosz vagy rend a gerilla hadviselésben? *Kommentár*, 2008/1. szám, pp. 88–100.
- Galula, David (1964): *Counter-Insurgency Warfare, Theory and Practice*. New York, Frederick A. Praeger, 1964.
- Gompert, David C. et al. (2008): *War by Other Means: Building Complete And Balanced Capabilities For Counterinsurgency*
http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG595.2.pdf
 (Letöltés ideje: 2016. augusztus 05.)
- Jobbágy Zoltán (2013/a): A felkelők elleni műveletekről. Egy elfeledett klasszikus: Bernardo Vargas de Machuca. *Honvédségi Szemle*, 2013/2. szám, pp. 15–18.
- Jobbágy Zoltán (2013/b): Clausewitz és a felkelők: a háború csodálatos háromsága és a felfegyverzett nép ereje. *Honvédségi Szemle*, 2013/3. szám, pp. 28–31.
- Jobbágy Zoltán – Czeglédi Mihály (2016): *Mission Command, Auftragstaktik és a szövetségi összhaderőnemi műveletek*. *Seregszemle*, 2016/2. szám pp. 86–94.
- Kemény János (2014): *A felkeléssel szembeni hadviselés lakosságközpontú elméletének fejlődése a XX–XXI. században*. (Ph.D. értekezés) Budapest, 2014.
http://phd.lib.uni-corvinus.hu/769/1/Kemeny_Janos.pdf (Letöltés ideje: 2016. augusztus 10.)
- Lengyel Gábor: *A szovjet csapatok kivonulása Afganisztánból – a vereség főbb okai, a háború mérlege*.
<http://moszt.tti.btk.pte.hu/sites/moszt.tti.btk.pte.hu/files/files/afganmoszt-gaborlengyel.pdf>
 (Letöltés ideje: 2016. augusztus 04.)
- Lippai Péter (2009): A küldetésorientált vezetés lehetőségei és korlátai. *Seregszemle*, 2009/2. szám pp. 30–44.
- Mező András (2015): *Felkelés elleni hadviselés a doktrínákban*. *Hadtudomány*, 2015/e-szám, pp. 79–100.

KATONAI MŰVELETEK

- Porkoláb Imre (2005): Aszimmetrikus hadviselés: az ortodox és a gerilla hadikultúra összecsapásai. *Hadtudomány*, 2005/4. szám, pp. 188–193.
- Porkoláb Imre (2015): A hibrid hadviselés elleni stratégia. *Honvédségi Szemle*, 2015/4. szám pp. 3–12.
- Resperger István – Kis Álmos Péter – Somkúti Bálint: Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. *Kis háborúk nagy hatással*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2013.
- Resperger István: Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése. *Hadtudomány*, 2016/e-szám pp. 37–50.
- Trinquier, Roger: *Modern warfare. A French View of Counterinsurgency*.
<http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/download/csipubs/ModernWarfare.pdf>
(Letöltés ideje: 2016. augusztus 14.)